

Prof. Dr-Ing. F. SCHUMACHER
Die Lagerstaette der Trepca und ihre Umgebung
(Trepca maden yatağı ve civarı)
Belgrad 1950

Trepca maden yatağı gúney Sırbistanın dağlık bölgesinde bulunur. Bu bölgenin eski tabanı, muhtemelen alt paleozoike ait, şistli-kalkerli taşlardan mürekkep metamorf ve disloke bir kompleks olan Stari-Trg serisidir. Burada, Diabas-Gabro gurubunun metamorf olan <<yeşil taşlar>>la, serpantinler de vardır.

Bu eski taban ancak derin kesilmiş vadilerde mostra verir; diğer kısımlarda muhtemelen miosene ait lâv ve tüflerle örtülüdür.

Stari-Trg serisi alt tersiyerde (ve kısmen daha evvel) disloke olmuştur. Bunu takibeden kırılma tektoniğinin altında, maden için en önemli olan Wardar bölgesi esas kırık hatları vardır. Selânikten itibaren Trepca üzerinden NW istikametinde Bosnaya kadar takib olunabilen ve kuzey dalları Mitrovica doğusunda esas kırık hatlarından ayrılarak Kopaonip dağlarından Belgrada kadar uzanan büyük dislokasyonlar mevcuttur. Daima genç volkanizma faaliyeti ile ilgili mebzul miktarda kurşun-çinko madenleri bu kırık hattı üzerinde bulunur. Trepca yatağı iki hattın tam birleşme noktasındadır.

Madenin bulunduğu kalker Stari-Trg'ta bir seklinal teşkil eder, Satıhta 25°-40° lik bir yatımla NW istikametinde dalan bir erüptif breş şistlerle kalkerin arasına girmiş durumdadır. Bu breş bir boru şeklinde olup, tavmanı basınca uğramış şistler teşkil eder. Tabandaki kalkerle hudud düz ve barizdir. Bu erüptif breş içerisinde trahitten bir çekirdek vardır.

Erüptif taşlar propilitize olmuştur. Bunlar daha sonra mineralizasyon ile ilgili olarak kaolen, karbonat ve silis haline geçmiştir.

Fillitler yatağın yakınlarında bir serisit-kuars taşı haline geçmiştir. Hidrotermal silisin gelmesile geniş çapta bir kuarlaşma yer bulmuştur. Kalker de yer yer kuarlanmıştır. Bunu müteakip piritleşme maden safhasına geçit teşkil eder.

Maden eriyikleri breşle kalkerin aralanmış taban kontaktı boyunda yükselmiş ve kalkere nufuz etmiştir. Mebzulen çatlakları hâvi kalker maden tarafından metasomatoza uğramıştır. İşte bu surettedir ki 925 m. de bulunan mostradan 640 m. ye kadar kapalı olarak devam eden 35-40° lik yatım-

la maden husule gelmiştir. 610 m. seviyesinden sonra durum değişir: yatak parçalara ayrılmağa başlar ve gittikçe daha fazla kalkere girer. Bununla ilgili olarak maden derine doğru breşten uzaklaşır ve kalkere-şist kontaklı boyunca açılır. Madenleşmiş kesit ortalama 7700 m² olup bu, yüksek seviyelerde biraz daha az, derinlerde ise daha fazladır. Yatak halen 375 m. seviyesine kadar malûmdur.

Yatağın mineralojik terkininde hidrotermal ve kontaktpnömatolitik paragenezler yer alır. Lievrit, granat, yeşil piroksen ve anfiboller, bir de epidot skarn mineralleri derine doğru fazlalaşır. Esas hidrotermal maden mineralleri galen, blend, protin, pirit, tâli maden mineralleri markasit, mispikel, kalkopirit, antimonit, burnonit, bulanjerit, plumosit, hidrotermal Gang mineralleri de kuars, kalsit, dolomit, ankerit, siderit, aragonit ve barittir.

Bu izahattan Trepça'nın esas itibarile hidrotermal (Katatermal ilâ mesotermal) paragenezli kontaktpnömatolitik-hidrotermal bir geçit yatağı olduğu anlaşılır. Bu yatak, maden teşekkülü ile tektonik ve magmatik olayların yakın münasebetleri bakımından güzel bir misal teşkil eder.

Bütün yatağın ortalama metal tenörü % 8.8 Pb, % 6,0 Zn ve ham madenin tonu başına da 106 g. Ag. dir. Derine doğru kurşun tenörü ağır ağır 7 ye, çinko tenörü ise birden 3 e düşer, halbuki gümüş tenörü dikkat nazarını çekecek şekilde sabit kalır, hatta derine doğru fazlalaşır.

A. HELKE